

*Вікторія Мінкович, сарший викладач
Катерина Юденко, студентка 1 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет» м. Ужгород*

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Для забезпечення динамічного економічного розвитку будь-якої країни дуже важливим показником є рівень фінансової грамотності населення. Адже тільки обізнані в даній сфері громадяни можуть грамотно користуватися широким спектром фінансових послуг та взаємодіяти з фінансовими інституціями. В залежності від цілей дослідження можна знайти дуже різні підходи до трактування суті даної категорії. Так, у вільній енциклопедії «Вікіпедія» [6] фінансова грамотність – це володіння набором навичок і знань, які дозволяють людині приймати обґрунтовані та ефективні рішення, використовуючи всі свої фінансові ресурси. Інші фахівці [9] пояснюють цей термін як: фінансова грамотність – це перелік підходів, практик, стратегій та правил, дотримуючись котрих можна маніпулювати власними фінансовими потоками. Імпонує нам підхід автора Кізима Т. [2], яка під фінансовою грамотністю населення розуміє сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх в процесі прийняття фінансових рішень.

Таким чином, важливість даних знань важко переоцінити, але нажалі не кожен громадянин України є грамотним фінансово. Результати загальнонаціонального дослідження рівня фінансової грамотності, фінансової інклюзії та фінансового добробуту в Україні у 2018 році від НБУ засвідчили – Україна відстає за рівнем фінансової грамотності від цілої низки країн – 11,6 бала (з 21 можливих балів). Такі низькі показники зумовлені рядом причин [1, с. 2]: більшість українців орієнтовані на витрачання грошей у поточний період, тобто, схильні більше витратити, ніж заощаджувати; протягом 2016-2018 років в Україні спостерігалось низьке користування українцями (за даними НБУ 40%) фінансовими продуктами та послугами.

А вже в 2021 році показники рівень фінансової грамотності українців за показниками дослідження від USAID у співпраці з НБУ підвищився до 12,3 бали із 21 можливого. Мінімальний же цільовий рівень, рекомендований Організацією економічного співробітництва та розвитку, становить 14 балів [5].

В Україні найнижчий показник серед учасників дослідження має вікова група 18-24 роки.

Серед основних причин такого результату є [4; 10, с. 20]: предмет фінансова грамотність викладається всього в 10% шкіл; немає системи якісної підготовки викладачів із цього предмета; у сім'ях зазвичай уникають розмов про фінанси; у дітей здебільшого відсутній досвід користування фінансовими послугами; традиційна економічна свідомість, пов'язана зі сприйняттям грошей як абстрактної цінності, про котру навіть говорити не зручно; кризовий характер сучасного стану вітчизняної економіки.

Для того щоб підвищити рівень грамотності у сфері фінансів НБУ вже сформував стратегічний план. На меті даної стратегії створення умов для зростання особистого добробуту українців через формування нової фінансової культури терміном планування до 2030 року [1, с. 5]. Також Нацбанк України презентував сайт для освітян «ТАЛАН». Основна мета створення сайту – формування й розвиток спільноти педагогів-тренерів із фінансової грамотності в Україні. Він буде корисним як для викладачів, які працюють і з дітьми, так і з дорослими [3].

Водночас науковці зазначають, щоб підвищити рівень фінансової грамотності потрібно цьому вчити й дітей. І вже є рішення цієї проблеми. Із 2025 року Міністерство освіти і науки України планує впровадити для учнів 8-9 класів новий обов'язковий предмет «Підприємництво та фінансова грамотність», знання з якого допоможуть сучасній молоді краще орієнтуватися на ринку фінансових послуг та ефективно їх використовувати в своєму житті. Розуміння переваг підприємницької діяльності й підприємництва загалом матиме позитивний вплив на розвиток та відбудову України в майбутньому [5].

Ще одним рішенням для підвищення рівня грамотності – це ведення вдома розмов батьків зі своєю дитиною на тему грошей, тобто, економічно виховувати свою дитину. Головна ціль економічного виховання – формування у малюка правильного ставлення до грошей. У майбутньому це дозволяє йому краще влитися в соціум та стати успішним. Адже, виховання дитячої фінансової грамотності допомагає: зрозуміти, що гроші не з'являються нізвідки; знати, що неправильне поводження з фінансами може призвести до бідності; навчитися думати практично та не втягувати себе у шахрайські схеми; навчитися накопичувати кошти; знайти зв'язок між управлінням фінансами і задоволенням простих потреб [7].

Проте в той же час навчання дітей фінансової грамотності не покращить ситуацію з дорослим поколінням сучасних українців. Більшість населення України просто не довіряє системі фінансів та фінансовим продуктам. І тут можна виокремити роль держави у тому, щоб знизити рівень такої недовіри. Саме держава повинна створювати необхідні умови для організації та проведення різноманітних освітніх програм фінансово-економічного спрямування. Спільна мета, пов'язана з реалізацією програм підвищення фінансової грамотності населення, виховання компетентних споживачів фінансових продуктів та послуг сприятиме успішній інтеграції держави й бізнесу в цій сфері. При цьому, активне залучення бізнес-структур до фінансування таких освітніх проектів має проводитися за одночасного забезпечення жорсткого державного контролю об'єктивності й незалежності підготовлених програм, здійснюваних оцінок і рекомендацій [10, с. 9].

Таким чином, підвищення фінансової обізнаності населення поступово сприятиме більш стрімкому розвитку фінансового сектору країни, так як фінансово грамотні громадяни будуть більше звертатися до фінансових установ та більш активно користуватися фінансовими послугами, асортимент яких станом на теперішній час тільки розширюється.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н. Стратегія фінансової грамотності: версія 1.0. Національний банк України. С. 16 URL: https://www.bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_fingramotnosti_NBU_pr.pdf?v=4 (дата звернення: 23.11.2022).
2. Кізіма Т., Шаманська О. Фінансова грамотність населення і фінансова поведінка домогосподарств: аспекти взаємовпливу. С. 20.

- URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/14669/1/Шаманська%20Л%20стаття.pdf> (дата звернення: 23.11.2022).
3. Національний банк презентував освітянам сайт з фінансової грамотності "талан". Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prezentuvav-osvityanam-sayt-z-finansovoyi-gramotnosti-talan> (дата звернення: 23.11.2022).
 4. НБУ запускає сайт з фінансової грамотності: мета та цільова аудиторія. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/2/689909/> (дата звернення: 22.11.2022).
 5. Фінансова грамотність українців потребує підвищення. URL: <https://www.poglyad.info/2022/08/02/finansova-gramotnist-ukrayintsiv-potrebuye-pidvyshhenya/> (дата звернення: 22.11.2022).
 6. Фінансова грамотність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C (дата звернення: 28.11.2022).
 7. Фінансова грамотність: що це і навіщо вона потрібна. URL: <https://firtka.if.ua/blog/view/finansova-gramotnist-shcho-tse-i-navishcho-vona-potribna> (дата звернення: 22.11.2022).
 8. Хомич Владислав «Фінансова грамотність: як заробляти більше, витратити ефективніше». URL: <https://lviv.media/business/money/14415-yak-buty-finansovo-hramotnoiu-liudynoiu/> (дата звернення: 22.11.2022).
 9. Що таке фінансова грамотність і для чого вона необхідна сучасній людині. URL: <https://poltava.to/news/65859/> (дата звернення: 22.11.2022).
 10. Юрій С. І., Кізима А. Я. Фінансова грамотність населення в діалектиці сучасних освітніх тенденцій. Фінанси України. 2012. Т. 2. С. 25. URL: http://finukr.org.ua/docs/FU_12_02_016_uk.pdf (дата звернення: 23.11.2022).